



Maria Radziszewska

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0572-7631>

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

e-mail: maria.radziszewska@uwm.edu.pl

„Komisja Edukacji Narodowej i jej dziedzictwo” Ogólnopolska Konferencja Naukowa z udziałem gości zagranicznych Olsztyn 16–17 października 2023 roku

W dniach 16–17 października 2023 roku w Olsztynie miały miejsce wydarzenia związane z obchodem 250. rocznicy powołania Komisji Edukacji Narodowej.

Jubileusz 250. rocznicy powołanej 14 października 1773 roku przez Sejm Rzeczypospolitej, pierwszej na terenach Rzeczypospolitej, ale i w Europie instytucji oświaty publicznej *Komisji nad Edukacją Młodzi Szlacheckiej Dozór Mającej* uczczono pierwszego dnia Ogólnopolską Konferencją Naukową z udziałem gości zagranicznych pt. „Komisja Edukacji Narodowej i jej dziedzictwo”. Konferencja została zorganizowana przez Komisję Edukacji Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, Katedrę Pedagogiki Ogólnej i Opiekuńczej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie we współpracy z Instytutem Północnym im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Warmińsko-Mazurskim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie i oddziałem Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego w Olsztynie przy wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Patronat nad konferencją objęła dziekan Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz Towarzystwo Historii Edukacji. Zaproszenie do Komitetu Naukowego Konferencji przyjęli: prof. dr hab. Stanisław Achremczyk – (przewodniczący), prof. dr hab. Józef Górniewicz – (wiceprzewodniczący), prof. dr hab. Romuald Grzybowski, prof. dr hab. Janina Kamińska, ks. prof. dr hab. Marian Nowak, prof. UKEN dr hab. Katarzyna Dormus, prof. UK dr hab. Piotr Gołdyn, prof. UAM dr hab. Justyna Gulczyńska, dr hab. Alicja D. Kicowska, prof. UŚ dr hab. Krzysztof Nowak, prof. UWM dr hab. Marzenna Nowicka, prof. UWM dr hab. Joanna Ostrouch-Kamińska, dr hab. Karol Sacewicz, prof. UJ dr hab. Maria Stinia, prof. UMK dr hab. Agnieszka Wałęga.

Uczestnikami konferencji byli przedstawiciele świata nauki z różnych ośrodków naukowych, towarzystw i instytucji. Akademicy reprezentowali następujące uczelnie: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Kaliski im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku, Wołyński Narodowy Uniwersytet im. Łesi Ukrainki w Łucku.

W pierwszym dniu konferencji odbyły się obrady plenarne, dwie sekcje tematyczne oraz panel warsztatowo-wystawowy w siedzibie Domu Polskiego przy ul. Partyzantów 87 w Olsztynie, zaś w drugim miały miejsce wydarzenia towarzyszące konferencji, czyli zwiedzanie wystaw i nowej siedziby Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie przy ul. Benedykta Dybowskiego 13.

Konferencję otworzyli 16 października dr hab. Joanna Ostouch-Kamińska, prof. UWM dziekan Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz dr Jerzy Kiełbik dyrektor Instytutu Północnego im. Wojciecha Kętrzyńskiego. Spotkanie uświetniła obecność osobistości istotnych dla rozwoju olsztyńskiej kultury, oświaty i nauki – prof. Stanisław Achremczyk prezes Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, prof. Norbert Kasperek dyrektor Archiwum Państwowego w Olsztynie, mgr Henryk Sienkiewicz wicedyrektor Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie, ks. prof. UWM dr hab. Marek Jodkowski Archidiecezjalny Konserwator Zabytków, prof. Józef Górniewicz kierownik Katedry Pedagogiki Ogólnej i Opiekuńczej UWM, prof. UWM dr hab. Marzenna Nowicka prezes olsztyńskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, dr hab. Alicja Kicowska historyk wychowania, dr Teresa Pietraszek, dr Andrzej Wołodźko. W wydarzeniu udział wzięli również członkowie towarzystw naukowych (THE, TNWK, PTP), studenci kierunku pedagogika, pedagogika specjalna, pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz słuchacze Uniwersytetu Trzeciego Wieku.

Obrady plenarne przebiegające w formie hybrydowej prowadzili prof. Józef Górniewicz i dr hab. Paweł Piotrowski. Prelegenci wygłosili referaty poruszające problematykę dotyczącą Komisji Edukacji Narodowej. Prof. Janina Kamińska z Uniwersytetu Warszawskiego omówiła reformę Akademii Wileńskiej w kierunku przekształcenia jej w Szkołę Główną Wielkiego Księstwa Litewskiego w czasach Komisji Edukacji Narodowej. Kolejny wykład wygłosiła prof. UMK dr hab. Agnieszka Wałęga, która zapoznała słuchaczy z działalnością Towa-

rzystwa do Ksiąg Elementarnych, uznając jego znaczenie w przygotowaniach kompleksowej reformy edukacji. Obie referentki wchodziły w skład zespołu historyków wychowania, który w latach 2012–2018 realizował prace badawcze w ramach grantu Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki nt. „Komisja Edukacji Narodowej model szkoły i obywatela – koncepcje, doświadczenia i inspiracje”. Prof. Stanisław Achremczyk, prezes Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie zaprezentował uczestnikom konferencji postać biskupa warmińskiego Ignacego Krasickiego oraz jego argumenty za działalnością Komisji Edukacji Narodowej. Ostatnim wystąpieniem w obradach plenarnych był wykład prof. uczelni dra hab. Piotra Gołdyna z Uniwersytetu Kaliskiego im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego, który przybliżył genezę Medalu Komisji Edukacji Narodowej. Medal, ustanowiony w 1956 roku ustawą o prawach i obowiązkach nauczycieli, jest nadal nadawany za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania.

Po dyskusji w części plenarnej, zwiedzano wystawę posterową pt. „Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794” przygotowaną przez dr Urszulę Pulińską, dr Marię Radziszewską i dra inż. Tomasza Nowakowskiego we współpracy z lic. Dianą Dunowską, lic. Oliwią Mazurkiewicz, lic. Natalią Szymanską, mgr Agnieszka Żejmo studentkami kierunku pedagogika Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Po przerwie, w dwóch odbywających się równolegle sekcjach, wygłoszono 13 referatów.

Sekcja I, której moderatorem był prof. UK dr hab. Piotr Gołdyn, rozważała problematykę dorobku Komisji Edukacji Narodowej. Obrady otworzył referat dra Jacka Stachowicza z SGGW, który przedstawił kwestię nadzoru nad szkołami w okresie działalności Komisji Edukacji Narodowej. Następnie głos zabrał prof. dr hab. Norbert Kasperek (Archiwum Państwowe w Olsztynie, UWM), który podjął się oceny prac Komisji Edukacji Narodowej. W kolejnej prezentacji prof. UAM dr hab. Justyna Gulczyńska zwróciła uwagę na charakter obchodów 200. rocznicy ustanowienia KEN. Uświadomiła słuchaczom, że w 1973 roku z jednej strony widoczny był wpływ dziedzictwa KEN na rozwój ówczesnej przestrzeni edukacyjno-wychowawczej, z drugiej wykorzystano bogaty dorobek KEN w transmitowaniu i percepcji ideologii komunistycznej w edukacji okresu PRL-u. Z kolei dr Danuta Kamilewicz-Rucińska (UWM) rozważała kwestie wpływu reform Komisji Edukacji Narodowej na współczesny system edukacyjny. Dr Małgorzata Stańczak (UWM) przedmiotem zainteresowań badawczych uczyniła ucznia zdolnego w dorobku Komisji Edukacji Narodowej. Ostatnia w tej części sekcji prelegentka, dr Alicja Joanna Siegień-Matyjewicz (UWM) wysunęła argumenty za niedocenionym fenomenem Komisji Edukacji Narodowej.

Sekcja II obradowała pod kierunkiem dr hab. Marzenny Nowickiej, prof. UWM w formie hybrydowej pod hasłem „Dorobek Komisji Edukacji Narodowej oraz polskiej myśli i praktyki pedagogicznej”. Dr Ewa Barnaś-Baran z Uniwersytetu Rzeszowskiego zaprezentowała dziedzictwo Komisji Edukacji Narodowej w działaniach nauczycieli i uczniów I Gimnazjum, a obecnie Liceum w Rzeszowie. Kolejna prelegentka dr Maria Radziszewska (UWM) przedstawiła księgi pamiątkowe pt. *Zasłużeni dla Oświaty i Wychowania*, które zostały zaprowadzone z okazji 200. rocznicy powstania KEN i obecnie są przechowywane w zbiorach Archiwum Państwowego w Olsztynie. Z kolei dr Elżbieta Dolata (UR) wychodząc z założenia, że jednym z istotnych postulatów Komisji Edukacji Narodowej było wychowanie zdrowotne dzieci i młodzieży, przybliżyła działalność Towarzystwa Opieki Zdrowia w Krakowie i jego aktywność na rzecz upowszechniania wiedzy higieniczno-zdrowotnej w Galicji na przełomie XIX i XX wieku. Dr hab. Oleh Razyhrayev reprezentujący Wołyński Narodowy Uniwersytet im. Łesi Ukrainki w Łucku omówił działalność oświatową w Państwowym Zakładzie Wychowawczo-Poprawczym dla nieletnich w Przedzielnicy w okresie międzywojennym. Następnie głos zabrała prof. AMW dr hab. Agnieszka Nowak-Łojewska, która odwołując się do *bricolage* oczekiwań uczniów i nauczycieli poszukiwała odpowiedzi na pytanie „Jaka jest współczesna szkoła”? Ostatnie dwa referaty w tej sekcji wygłosiły studentki z Koła Naukowego Wczesnej Edukacji WNS UWM. Obie prelegentki skupiły się na problematyce wartości w utworach dla dzieci i młodszej młodzieży, w tym Michalina Czacharowska, odniosła się do wartości ukazywanych w utworach na kanale Nickelodeon, z kolei Dominika Burdalska do świata wartości prezentowanych na kanale TVP ABC.

Po zakończonych obradach w sekcjach odbył się panel warsztatowo-wystawowy, który moderowała dr Maria Radziszewska. Panel rozpoczęła dr Iwona Józwiak warsztatem pt. „Mikołaj Kopernik jakiego nie znamy”, który wpisał się w obchody w 2023 Roku Mikołaja Kopernika, czyli 550. rocznicy urodzin i 480. rocznicy śmierci. Prelegentka reprezentująca Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie przedstawiła życiorys Mikołaja Kopernika oraz omówiła zasady wykorzystywania przez nauczycieli teatryku *kamis-hibai*. Przeprowadziła też konkurs, a zwycięzcy otrzymali książki o Mikołaju Koperniku, gry i scenariusze do zajęć. Po warsztacie wystąpiły dr Małgorzata Sławińska, mgr Aneta Świder-Pióro (UWM), które omówiły wystawę poświęconą podręcznikom dla uczniów i nauczycieli z lat 1812–1918 pozyskanym ze zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie i Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Pedagogicznej im. Prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie. Do powstania wystawy przyczynili się członkowie

olsztyńskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego: dr Klaudyna Bociek, mgr Milena Kaczmarczyk, dr Urszula Pulińska, dr Maria Radziszewska, dr Małgorzata Sławińska i mgr Aneta Świder-Pióro. Na wystawie wyeksponowane zostały m.in. dzieła pijara Onufrego Kopczyńskiego oraz ekszejuity Grzegorza Piramowicza. Obaj byli związani z Towarzystwem do Ksiąg Elementarnych organem Komisji Edukacji Narodowej. Dla zwiedzających wystawa była dostępna w Oddziale Zbiorów Specjalnych Biblioteki Głównej UWM. Z kolei wystawę posterową pt. „Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794” można było zwiedzać w siedzibie WNS UWM.

W podsumowaniu, podczas uroczystej kolacji, podziękowano wszystkim prelegentom za tak cenne i wszechstronnie poruszane zagadnienia oscylujące wokół Komisji Edukacji Narodowej i jej dziedzictwa. Głos zabrali m.in. Anna Chmielewska-Metka zastępca dyrektora Instytutu Północnego im. Wojciecha Kętrzyńskiego oraz akademicy z UWM – dr hab. Paweł Piotrowski oraz dr Wiktor Sawczuk.

Przedsięwzięcia poświęcone uczczeniu 250. rocznicy utworzenia Komisji Edukacji Narodowej zostały objęte patronatem medialnym przez Centrum Marketingu i Mediów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Reportaż opracowała Anna Wysocka, fotografie wykonał Janusz Pająk.

Otwarcie Konferencji przez dr hab. Joannę Ostrouch-Kamińską, prof. UWM, Dziekan Wydziału Nauk Społecznych

